

{ΠΡΟΦΗΤΙΣ}

{ΜΑΝΤΙΣΣΑ}

Πρῶτον μὲν εὐχῆ τῆδε πρεσβεύω θεῶν **1**
τὴν πρωτόμαντιν Γαῖαν· ἐκ δὲ τῆς Θέμιν,
ἣ δὴ τὸ μητρὸς δευτέρα τόδ' ἔξετο
μαντεῖον, ὡς λόγος τις· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ
λάχει, θελούσης, οὐδὲ πρὸς βίαν τινός, **5**
Τιτανὶς ἄλλη παῖς Χθονὸς κατέξετο,
Φοῖβη· δίδωσι δ' ἣ γενέθλιον δόσιν
Φοῖβῳ· τὸ Φοῖβης δ' ὄνομ' ἔχει παρώνυμον.
λιπὼν δὲ λίμνην Δηλίαν τε χοιράδα,
κέλσας ἐπ' ἀκτὰς ναυπόρους τὰς Παλλάδος, **10**
ἐς τήνδε γαῖαν ἦλθε Παρνησοῦ θ' ἔδρας.
πέμπουσι δ' αὐτὸν καὶ σεβίζουσιν μέγα
κελευθοποιοὶ παῖδες Ἥφαιστου, χθόνα
ἀνήμερον τιθέντες ἡμερωμένην.
μολόντα δ' αὐτὸν κάρτα τιμαλφεῖ λεώς, **15**
Δελφός τε χώρας τῆσδε πρυμνήτης ἄναξ.
τέχνης δέ νιν Ζεὺς ἔνθεον κτίσας φρένα
ἴζει τέταρτον τοῖσδε μάντιν ἐν θρόνοις·
Διὸς προφήτης δ' ἐστὶ Λοξίας πατρός.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μ' αὐτὴν μου ἐδώ τη δέηση δοξάζω ἀπ' τους θεοὺς τη Γαῖα την πρωτομάντισσα: Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν, τη Θέμιδα, η οποία δεύτερη κατὰ σειρά, ὅπως λέγεται, κάθισε σ' αὐτὸ ἐδώ το μητρικὸ μαντεῖο. Τρίτη στον κλήρο, επειδὴ το ἠθέλε, ὄχι με ἐξαναγκασμό, κάθισε ἄλλο παιδί της Γης, η Τιτανίδα η Φοῖβη· κι αὐτὴ το δίνει δῶρο γενέθλιο στον Φοῖβο· γιατί το ὄνομα τῆς Φοῖβης ἔχει για παρατσούκλι του. Ἀφοῦ της Δήλου ἀφησε λίμνη και ἀγρια βράχια,¹ ἔχοντας εἰσπλεύσει στις ἡμέρες ακτὲς της Παλλάδας, κατέφτασε σ' αὐτὴν ἐδώ τη γη του Παρνασσού και τις ικετήριες ἐδρες.² Τον καλοδέχονται με πομπές και με σεβασμὸ μεγάλο οι γιοι του Ἥφαιστου, που στρώνουν τον δρόμο, ημερεύοντας τη γη που ἦταν πρώτα ἀγρια. Και ὅταν ο ἴδιος ἦρθε, πολὺ τον τίμησε ο λαός και ο βασιλιάς Δελφός, της χώρας κυβερνήτης. Και μπολιάζοντας στον νου του ο Δίας ἐνθεη τέχνη, τέταρτο μάντη στη σειρά τον καθίζει σ' αὐτοὺς τους θρόνους. Του πατέρα του του Δία ο Λοξίας εἶναι προφήτης.

¹ Βλ. LSJ s.v. χοιράς, -άδος, ἢ, I. αὐτὴ που μοιάζει με χοῖρο, χοιράδες πέτραι, βράχοι (που μόλις υψώνονται πάνω ἀπὸ τη θάλασσα), ὅπως τα νῶτα του χοίρου (πρβλ. Βιργίλιου *dorsum immane maris*), σε Πίνδ., *Ανθ.* ἀπὸ ὅπου, χοιράς ὡς οὐσ., βράχος χαμηλός (βυθισμένος), σε *Ηρόδ.*, *Αισχύλ.*· **ομοίως, χοιράς Δηλία, ο Δήλιος βράχος, το βραχώδες νησί της Δήλου**, σε *Αισχύλ.* II. σε πληθ., οιδήματα των ἀδένων του λαμοῦ, σε *Ανθ.*

² Βλ. LSJ s.v. ἔδρα, *Επικ.* και *Ιων.* ἔδρη, ἢ, (ἔδος), I. μέρος που κάθεται κάποιος: 1. ἔδρα, θρόνος, κάθισμα, σε *Όμηρ.*· τιμητικὴ θέση, σε *Όμηρ.* *Ιλ.*, *Ξεν.* 2. **οικητήριο θεῶν, ιερό, ναός**, σε Πίνδ., *Τραγ.* 3. το μέρος ἢ ο τόπος κάθε πράγματος, σε *Ηρόδ.*· ἐξ ἔδρας, ἐξ ἀπὸ τη σωστή του θέση, σε *Ευρ.*· θεμέλιο, βάση, σε Πλούτ. 4. ἢ ἔδρα τοῦ ἵππου, η πλάτη του ἀλόγου, πάνω στη οποία κάθεται ο ἀναβάτης, αὐτός που το ἰππεύει, σε *Ξεν.* 5. **ἔδραι, τα σημεῖα του ὀρίζοντα στα οποία εμφανίζονται οι οἰωνοί, σε Αισχύλ.**, *Ευρ.* II. 1. η κίνηση καθίσματος κάποιου, σε *Αισχύλ.*, *Σοφ.*· λέγεται για στάση, γονυπετεῖς ἔδραι, γονάτισμα, σε *Ευρ.* 2. ἀπραξία, ἀδράνεια, χρονοτριβή, καθυστέρηση, σε *Ηρόδ.*, *Θουκ.*· οὐχ ἔδρας ἀκμή, δεν εἶναι εποχὴ για να ἀδρανήσει κάποιος, σε *Σοφ.* 3. συνεδρίαση κάποιου συμβουλίου, στον ἴδ. III. ὀπίσθια, πρῶκτός, γλουτοί, σε *Ηρόδ.*

Αισχύλου, Ευμενίδες, 1-63 (απόδοση).

τούτους ἐν εὐχαῖς φροιμάζομαι θεούς. **20**

Παλλὰς Προναία δ' ἐν λόγοις πρεσβεύεται.

σέβω δὲ νύμφας, ἔνθα Κορυκίς πέτρα

κοίλη, φίλορnis, δαιμόνων ἀναστροφή·

Βρόμιος δ' ἔχει τὸν χῶρον, οὐδ' ἀμνημονῶ,

ἐξ οὗτε Βάκχαις ἐστρατήγησεν θεός, **25**

λαγὼ δίκην Πενθεῖ καταρράγας μόρον·

Πλειστοῦ τε πηγὰς καὶ Ποσειδῶνος κράτος

καλοῦσα καὶ τέλειον ὕμιστον Δία,

ἔπειτα μάντις εἰς θρόνους καθίζανω.

καὶ νῦν τυχεῖν με τῶν πρὶν εἰσόδων μακρῶ **30**

ἄριστα δοῖεν· κεί παρ' Ἑλλήνων τινές,

ἴτων πάλω λαχόντες, ὡς νομίζεται.

μαντεύομαι γὰρ ὡς ἂν ἠγῆται θεός.

ἦ δεινὰ λέξει, δεινὰ δ' ὀφθαλμοῖς δρακεῖν,

πάλιν μ' ἔπεμψεν ἐκ δόμων τῶν Λοξίου, **35**

ὡς μήτε σωκεῖν μήτε μ' ἀκταίνειν στάσιν·

τρέχω δὲ χερσίν, οὐ ποδωκεία σκελῶν.

δείσασα γὰρ γραῦς οὐδέν, ἀντίπαις μὲν οὖν.

ἐγὼ μὲν ἔρπω πρὸς πολυστεφεῆ μυχόν·

ὀρῶ δ' ἐπ' ὀμφαλῶ μὲν ἄνδρα θεομουσῆ **40**

Τους θεούς αυτούς προτάσσω στις ευχές μου. Την πρωτοκαθεδρία στα λόγια μου έχει η Προναία Παλλάδα.

Με σεβασμό υμνώ τις νύμφες, που ἔχουν την Κορυκιανή σπηλιά, στα πουλιά προσφιλής, των θεών ησυχαστήριο.

Στον Βρόμιο ανήκει αυτός ο τόπος και ούτε το ξεχνώ, απ' όταν ο θεός μπροστάρης για τις Βάκχες σαν του λαγού τον θάνατο πάνω στον Πενθέα έραψε.³

Και του Πλείστου τις πηγές και του Ποσειδῶνα τη δύναμη υμνώντας και τον τέλειο και ὕμιστο Δία, έπειτα (εγώ) η μάντισσα κάθομαι στους θρόνους. Και μακάρι τώρα να δώσουν οι θεοί να μου τύχει πολύ καλύτερα από πριν το μπάσιμο. Κι αν κάποιοι από τους Έλληνες παρίστανται, να εισέλθουν για χρησμό με τον κλήρο τους, όπως ορίζεται από τον νόμο. Γιατί προφητεύω, όπως ακριβώς ο θεός τ' ορίζει.

Φριχτά να τα ξεστομίσεις, φριχτά να τα δουν τα μάτια, με απέδιωξε από τα άδυντα του Λοξία κι ούτε έχω δύναμη ούτε να σταθώ μπορώ. Τρέχω με τα χέρια κι όχι με την ταχύτητα των ποδιών μου. Σαν φοβηθεί η γριά σαν το παιδάκι μοιάζει.

Μπαίνω λοιπόν στο πολυστεφανωμένο βάθος·

Βλέπω στον ομφαλό του ιερού άντρα θεομίσητο να κάθεται σε έδρα ικέτης και στάζανε τα χέρια του αίμα και το φρεσκοτραβηγμένο του σπαθί, κρατώντας το

³ Το σημείο αυτό είναι ιδιαίτερο, καθώς η πλειοψηφία των μεταφραστών αποδίδει τον στ. 26 με τέτοιο τρόπο ώστε να παρομοιάζεται ο αφανισμός του Πενθέα από τις ακολούθους του Διονύσου με το σχίσμο ενός λαγού. Ωστόσο ο τύπος *καταρράγας* αποδίδει το ακριβώς αντίθετο. Συγκεκριμένα, το LSJ αναφέρει s.v. *καταρράπτω* το εξής: 1. *ράβω* πάνω σε ή από πάνω, *θύρη κατερραμμένη ρίπι καλάμων*, συρραμμένη με πλέγμα από καλάμια, σε Ηρόδ. Π. 1. *ράβω* σφιχτά, σε Πλούτ. 2. μεταφ., *παρασκευάζω, μηχανεύομαι, σκαρώνω, εφευρίσκω, σε Αισχύλ.*.. Είναι φανερό λοιπόν πως, σε αισχύλεια τουλάχιστον συμφραζόμενα, ο τύπος αυτός πρέπει να έχει τη σημασία της μηχανορραφίας, δηλαδή της πλεκτάνης που σκάρωσε ο Βρόμιος Διόνυσος στον Πενθέα βάζοντας τις Μαινάδες να τον κατασπαράξουν ως τιμωρία που επιχειρήσε να παρακωλύσει τη λατρεία του στη Θήβα. Για τον λόγο αυτό, αποδίδω όπως παραπάνω τον συγκεκριμένο στίχο. Την εκδοχή αυτή υιοθετεί ο Κ.Χ. Μύρης στη μετάφρασή του (2005).

Αισχύλου, Ευμενίδες, 1-63 (απόδοση).

ἔδραν ἔχοντα προστρόπαιον, αἶματι
στάζοντα χεῖρας καὶ νεοσπαδῆς ζίφος
ἔχοντ' ἐλαίας θ' ὑπιγένητον κλάδον,
λήνει μεγίστῳ σωφρόνως ἐστεμμένον,
ἀργῆτι μαλλῶ· τῆδε γὰρ τρανῶς ἐρῶ. **45**
πρόσθεν δὲ τάνδρὸς τοῦδε θαυμαστὸς λόχος
εὔδει γυναικῶν ἐν θρόνοισιν ἦμενος.
οὔτοι γυναῖκας, ἀλλὰ Γοργόνας λέγω,
οὐδ' αὖτε Γοργείοισιν εἰκάσω τύποις.
εἶδόν ποτ' ἤδη Φινέως γεγραμμένας **50**
δεῖπνον φερούσας· ἄπτεροί γε μὴν ἰδεῖν
αὐται, μέλαιναί δ', ἐς τὸ πᾶν βδελύκτροποι·
ρέγκουσι δ' οὐ πλατοῖσι φυσιάμασιν·
ἐκ δ' ὀμμάτων λείβουσι δυσφιλή λιβα·
καὶ κόσμος οὔτε πρὸς θεῶν ἀγάλματα **55**
φέρειν δίκαιος οὔτ' ἐς ἀνθρώπων στέγας.
τὸ φῦλον οὐκ ὄπωπα τῆσδ' ὀμιλίας
οὐδ' ἦτις αἶα τοῦτ' ἐπέυχεται γένος
τρέφουσ' ἀνατεῖ μὴ μεταστένειν πόνον.
τάντεῦθεν ἤδη τῶνδε δεσπότη δόμων **60**
αὐτῶ μελέσθω Λοξία μεγασθενεῖ.
ἰατρόμαντις δ' ἐστὶ καὶ τερασκόπος
καὶ τοῖσιν ἄλλοις δωμάτων καθάρσιος.

ὑψιστο της ελιάς βλαστάρι σεμνά στεφανωμένο με
μακριές ταινίες από λευκό μαλλί.
Έτσι ξεκάθαρα λοιπόν θα τα πω.
Μπροστά απ' αυτόν τον άνδρα κοιμάται λόχος φριχτός
από γυναίκες καθισμένες στους θρόνους.
Δεν τις ονομάζω γυναίκες, αλλά Γοργόνες. Αλλά και
πάλι δεν θα τις παρομοιάσω με Γοργόνες. Γιατί κάπου
τις έχω δει ζωγραφισμένες να “βουτάνε” το δείπνο του
Φινέα.
Δεν έχουν φτερά σαν τις δεις αυτές, είναι όμως
καταμέλανες και εντελώς σιχαμερές. Ροχαλίζουν
ξεφυσώντας βαριά και από τα μάτια τους στάζει το
μισητό αίμα. Και ό,τι φέρουν πάνω τους σαν στολίδι
ουτ' απέναντι σ' αγάλματα θεών ούτε για των
ανθρώπων τις εστιές είναι δίκαιο.
Ούτε ξανάδα κάπου τη φυλή τους ούτε γνωρίζω ποια
χώρα καυχείται πως ανέθρεψε τούτο το γένος δίχως
ύστερα να θρηνήσει για τον κόπο της.
Μα από τώρα και στο εξής να νοιαστεί γι' αυτά ο
δεσπότης τούτου του ναού, ο παντοδύναμος Λοξίας.
Γιατρομάντης και προφήτης είναι αυτός μαζί και τα
άλλα τα σπίτια τα ξαγνίζει.

Γεωργία Δημοπούλου